

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗАХИСТУ РОСЛИН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ІЗР НААН

О.І.Борзих

2024р.

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЮ)**

Схвалено

рішенням Вченої ради ІЗР НААН

від «08» липеня 2024р.

(Протокол №10)

Київ – 2024

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це Положення регламентує організацію роботи щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в Інституті захисту рослин НААН (далі ІЗР НААН) та розроблено у відповідності до чинного законодавства України (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії боулінгу (цькуванню)» та відповідних нормативно-розпорядчих документів Міністерства освіти і науки України) є внутрішньо інститутським нормативно-правовим документом, що визначає мету та завдання діяльності щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню), основні поняття, механізм реагування та застосування засобів виховного впливу на випадки булінгу

1.2. **Основна мета** протидії булінгу - психологічне, фізичне, економічне забезпечення та підвищення ефективності освітнього процесу в ІЗР НААН, формування негативного ставлення до булінгу, захист психологічного здоров'я і соціального благополуччя всіх учасників освітнього процесу, наукових працівників та інших співробітників Інституту, вирішення конфліктних ситуацій, усунення потенційних ризиків та визначення шляхів протидії подальшому виникненню випадків боулінгу.

1.3. **Основні завдання** запобігання та протидії булінгу (цькуванню):

- створення в ІЗР НААН безпечного середовища, вільного від будь-яких проявів насильства та дискримінації (фізична та психологічна безпека, гендерна, расова та соціальна рівність учасників освітнього процесу та позанавчальної діяльності);
- ознайомлення учасників освітнього процесу з поняттям «булінг», його видами та проявами;
- навчання конструктивним формам спілкування, поведінкових реакцій;
- визначення причин та наслідків булінгу (цькування) у разі виявлення його випадків, застосування різних засобів і методів виховного впливу на учасників конфлікту;
- навчання конструктивного спілкування, прийняття відмінностей та усвідомлення рівності всіх учасників освітнього процесу, формування навичок мирного вирішення конфліктних ситуацій та керування емоційними реакціями.
- розвиток адекватного рівня самооцінки;
- підвищення рівня поінформованості, розуміння булінгу (цькування) як акту порушення прав людини, формування нетерпимого ставлення здобувачів освітніх послуг до будь-якого прояву насильницьких дій;
- розвиток емоційного інтелекту учасників освітнього процесу, зокрема: розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та поважати права інших;

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ, ПЕРЕЛІК ОЗНАК, ПРОЯВІВ ТА ФОРМ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

2.1. **Терміни**, використані у даному Положенні, вживаються в наступних значеннях:

- *булінг (цькування)* – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних

комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого;

- *сторони булінгу (цькування)* – це безпосередні учасники випадку кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);

- *конфлікт* – це зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною потреб, інтересів, соціальних установок, планів тощо у свідомості окремої особи, яке виникає в міжособистісних взаємодіях окремих осіб чи груп;

- *кривдник (булер)* – учасник освітнього процесу, який вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу;

- *потерпілий (жертва булінгу)* – учасник освітнього процесу, щодо якого було вчинено булінг (цькування);

- *спостерігачі* – свідки та (або) безпосередні очевидці випадку боулінгу (цькування);

- *наслідок булінгу (цькування)* – фізична, психологічна, матеріальна шкода, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або соціальна ізоляція потерпілого.

2.2. *Ознаками булінгу (цькування)* є систематичне вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно учасників освітнього процесу, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру;

- словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи;

- будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток;

- будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, завдання ударів;

- інші правопорушення насильницького характеру.

2.3. *Форми булінгу (цькування)*:

- фізичне насильство – умисне штовхання, зачіпання, підніжки, удари, стусани, побої та інші дії, які завдають біль і тілесні ушкодження;

- психологічне насильство – форма насильства, що включає образи, поширення неправдивих чуток, ізоляція, ігнорування, бойкот, відмова від спілкування, погрози, маніпуляція, шантаж тощо;

- економічне насильство – форма насильства, що включає дрібні крадіжки, пошкодження або знищення особистих речей, вимагання грошей, їжі тощо;

- сексуальне насильство – форма насильства, що включає образливі жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток, обмацування сексуального (інтимного) характеру, сексуальні домагання тощо;

- кібербулінг – булінг (цькування), який вчиняється із застосуванням засобів електронних комунікацій (фото, відео і аудіо фіксація).

2.4. **Проявами**, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу, є:

- замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, неврівноважена поведінка;
- агресивність, напади люті, схильність до аутоагресії (самоушкодження) насильства;
- зниження когнітивних функцій та здатності до навчання;
- відлюдкуватість, уникнення спілкування, занижена самооцінка, наявність почуття провини;
- поява швидкої втомлюваності, демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;
- депресивні стани, суїцидальні прояви;
- явні фізичні ушкодження та намагання приховати травми та обставини їх отримання, ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);
- наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;
- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей;
- ізоляція, виключення з групи, небажання інших учасників освітнього процесу спілкуватися.

3. СУБ'ЄКТИ ТА ПІДСТАВИ РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ БУЛІНУ (ЦЬКУВАННЯ)

3.1. Суб'єктами реагування у разі настання випадку булінгу (цькування) в ІЗР НААН (далі - суб'єкти реагування) є директор, заступник директора-вчений секретар, комісія з розгляду та реагування на випадки булінгу (цькування), яка затверджується наказом директора ІЗР НААН.

Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в Інституті діють в межах повноважень, передбачених законодавством та цим Положенням.

3.2. Підставою для реагування на випадки булінгу (цькування) є заява або повідомлення будь-якої особи, яка стала стороною булінгу (цькування) або підозрює про його вчинення стосовно здобувача освіти та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, або про який отримали достовірну інформацію.

Заява або повідомлення спрямовується директору Інституту або іншим суб'єктам реагування на випадки булінгу (цькування). Заява (повідомлення) приймається в усній та (або) письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

3.3. Учасники освітнього процесу, у разі, якщо вони виявлять випадки булінгу (цькування), зобов'язані повідомити про це директора ІЗР НААН (інших суб'єктів реагування).

3.4. Директор у разі отримання заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) ініціює засідання комісії з розгляду випадку булінгу (цькування) (далі - комісія) не пізніше трьох робочих днів з дня отримання заяви або повідомлення;

4. СКЛАД КОМІСІЇ ТА ПОРЯДОК РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

4.1. Діяльність комісії здійснюється на принципах законності, дотримання прав і свобод людини, неупередженості, конфіденційності, з дотриманням вимог Законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

4.2. Комісія виконує обов'язки на постійній основі. Зміни у складі комісії затверджуються відповідним наказом директора.

4.3. Формою роботи комісії є засідання. Засідання скликаються за потребою – у разі надходження заяв (повідомлень) про випадки булінгу (цькування). Дату, час і місце проведення засідання визначає голова комісії. Засідання є правомочним у разі участі в ньому не менше двох третин її складу.

До складу комісії з розгляду випадків входять:

- голова комісії;
- заступник голови комісії;
- секретар комісії;
- члени комісії (не менше 5 осіб).

До роботи комісії залучаються учасники освітнього процесу. До участі в засіданні комісії можуть залучатися сторони булінгу (цькування).

Комісія у разі розгляду випадку булінгу (цькування):

- з'ясовує причини та наслідки випадку булінгу (цькування);
- вживає заходів для усунення причин булінгу (цькування);
- приймає рішення щодо застосування засобів виховного впливу на кривдника (булера);
- вирішує питання можливості захисту потерпілої сторони (жертви) від подальших випадків булінгу (цькування).

4.4. Голова комісії у разі отримання заяви (повідомлення) про випадок булінгу (цькування):

- скликає засідання комісії, очолює її роботу та головує на засіданнях;
- визначає перелік питань, що підлягають розгляду;
- визначає функціональні обов'язки членів комісії, може надавати доручення членам комісії в межах, передбачених законодавством;
- інформує особу, від якої надійшла заява (повідомлення) про випадок булінгу (цькування) про порядок розгляду заяви (повідомлення) та рішення комісії;
- доводить до відома учасників освітнього процесу рішення комісії згідно з протоколом засідання та здійснює контроль за їхнім виконанням;
- у разі відсутності голови комісії, його обов'язки тимчасово виконує заступник голови комісії; у разі відсутності і голови і заступника комісії його обов'язки тимчасово виконує один із членів комісії.

4.5. Секретар комісії:

- забезпечує підготовку проведення засідань комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на засіданнях комісії;
- повідомляє членів комісії, а також заявника та інших заінтересованих осіб про дату, час, місце проведення та порядок денний засідання;
- надає (надсилає) членам комісії та зазначеним особам необхідні матеріали в електронному або паперовому вигляді;
- веде протокол засідань комісії;

- здійснює підготовку документації щодо рішень комісії (проекти рішення, відповіді на запити, листи тощо), які стосуються конкретного випадку булінгу (цькування);

- у разі відсутності секретаря комісії його обов'язки виконує один із членів комісії, який обирається колегіально на засіданні комісії за поданням голови або заступника голови комісії.

4.6. Члени комісії:

- знайомляться з матеріалами, що стосуються випадку булінгу (цькування), мають право брати участь у їх перевірці;

- особисто беруть участь у роботі комісії та виконують доручення голови комісії (якщо такі є) в межах, передбачених законодавством;

- зобов'язуються не розголошувати стороннім особам відомості, що стали йому відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;

- мають право подавати пропозиції щодо порядку денного засідання комісії, а також висловлювати власну думку (усно або письмово) з питань, що розглядаються;

- беруть участь у голосуванні та прийнятті рішень комісії.

4.7. Завдання комісії:

- збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), у тому числі пояснень сторін булінгу (цькування), яка має значення для об'єктивного розгляду заяви;

- розгляд та аналіз зібраних матеріалів, прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві.

У разі прийняття рішення про наявність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві, тобто, підтверджують випадок булінгу (цькування), комісія здійснює:

- визначення причини булінгу (цькування) та необхідних заходів для усунення таких причин;

- визначення заходів виховного впливу щодо сторін булінгу (цькування) у спільноті, де стався випадок булінгу (цькування).

4.8. Рішення з питань, що розглядаються на засіданні комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більшістю голосів від затвердженого складу комісії. У разі рівного розподілу голосів голос голови комісії є вирішальним.

4.9. Строк розгляду комісією заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) в ІЗР НААН та виконання нею своїх завдань не має перевищувати десяти робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення директором.

5. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЮ)

5.1. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в ІЗР НААН ґрунтується на принципах недискримінації та рівності, партнерства та підтримки, особистісно-орієнтованого підходу до кожного учасника освітнього процесу, розвитку соціального та емоційного інтелекту учасників освітнього процесу та здійснюється систематично в процесі освітнього процесу.

5.2. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) в ІЗР НААН має бути постійним системним процесом, спрямованим на:

- виявлення булінгу (цькування) та (або) потенційних ризиків його виникнення;

- визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів вирішення ситуацій булінгу (цькування) та/або усунення потенційних ризиків його виникнення.

5.3. Заходи виховного впливу спрямовані на реалізацію завдань діяльності щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) і можуть відбуватись у формі зустрічей, бесід, консультацій з відповідальною особою (призначається наказом директора), інших організаційних формах.

5.4. З метою створення безпечного середовища в ІЗР НААН, до заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню), необхідно включати:

- ознайомлення учасників освітнього процесу з особливостями прояву та ознаками булінгу у різних його формах;

- організацію безпечного користування мережею Інтернет під час освітнього процесу;

- розвиток соціального та емоційного інтелекту учасників освітнього процесу, зокрема: розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, принципів рівності та недискримінації, вміння відстоювати свої права та поважати права інших; виховання толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки; формування здатності попереджувати та розв'язувати конфлікти ненасильницьким шляхом тощо.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Дане Положення затверджується рішенням вченої ради ІЗР НААН та вводиться в дію наказом директора з наступного дня після його затвердження.

6.2. Зміни та доповнення до даного Положення затверджуються наказом директора.

Юрисконсульт А.О. Журавель